

OBSAH

1	Vnútna stavba kovových materiálov	9
1.1	Atómy a väzby v kovoch a zliatinách	9
1.2	Kryštalická stavba kovov a zliatin	10
1.2.1	Druhy kryštalografických mriežok.....	11
1.2.2	Poruchy stavby kryštálov	13
1.2.3	Štruktúra čistých kovov a zliatin.....	15
1.2.4	Vznik a pohyb dislokácií.....	17
1.2.5	Difúzia v kovoch a zliatinách.....	18
2	Vlastnosti kovov a zliatin a ich skúšanie	20
2.1	Plastická deformácia materiálov a jej mechanizmy	23
2.1.1	Plastická deformácia monokryštálov	24
2.1.2	Deformácia polykryštalického materiálu	26
2.1.3	Zotavenie a rekryštalizácia.....	27
2.2	Porušenie materiálov	28
2.3	Skúšky vlastností materiálov	30
2.3.1	Statická skúška ťahom (STN 42 0310, resp. STN EN 10002.1) ...	30
2.3.2	Statická skúška tlakom.....	31
2.3.3	Statická skúška ohybom.....	31
2.3.4	Skúšky tvrdosti.....	32
2.3.5	Skúšky húževnatosti.....	35
2.3.6	Únavové skúšky	37
2.3.7	Mechanické skúšky pri vysokých a nízkych teplotách	38
2.3.8	Technologické skúšky.....	39
2.3.9	Nedeštruktívne skúšky materiálov	40
3	Technické zliatiny železa	43
3.1	Sústava železo – uhlík.....	43
3.1.1	Metastabilný rovnovážny diagram Fe – Fe ₃ C.....	45
3.1.2	Význam rovnovážnych diagramov Fe – C.....	49
3.1.3	Sprievodné a zliatinové prvky v oceliach	50
3.1.3.1	Sprievodné prvky a inklúzie	50
3.1.3.2	Zliatinové prvky	52
3.2	Rozdelenie a označovanie technických zliatin Fe, materiálové normy	54
3.2.1	Ocele na tvárnenie.....	54
3.2.1.1	Rozdelenie ocelí na tvárnenie	54
3.2.1.2	Systémy označovania ocelí	56
3.2.2	Ocele na odliatky	58
3.2.3	Liatiny	59
3.2.3.1	Systém skráteného označovania liatin	59
3.3	Ocele	60
3.3.1	Nelegované ocele obvyklých akostí.....	60
3.3.2	Ocele akostné a ušľachtilé	61
3.3.2.1	Ocele valcované za studena z hlbokoľážnych ocelí k tvárneniu za studena STN EN 10130	61

3.3.2.2	Mikrolegované ocele	61
3.3.2.3	Ocele pre oceľové konštrukcie	62
3.3.2.4	Ocele pre tlakové nádoby STN EN 10028	63
3.3.3	Ocele pre výstuž do betónu STN EN 10080	65
3.3.4	Ocele pre koľajnice	65
3.3.5	Automatové ocele, STN EN 10087	65
3.3.6	Ocele k cementovaniu STN EN 10084	65
3.3.7	Ocele k nitrídovaniu, STN EN 10084	66
3.3.8	Pružinové ocele, STN EN 10132	67
3.3.9	Ocele k zošľacht'ovaniu, STN EN 10083	67
3.3.10	Antikorózne a žiaruvzdorné ocele	68
3.3.10.1	Antikorózne ocele STN EN 10088	68
3.3.10.2	Žiaruvzdorné ocele STN EN 10095	71
3.3.11	Nástrojové ocele	72
3.3.11.1	Nelegované nástrojové ocele	73
3.3.11.2	Legované nástrojové ocele pre prácu za studena	73
3.3.11.3	Legované nástrojové ocele pre prácu za tepla	73
3.3.11.4	Rýchlorezné ocele	74
3.3.12	Ocele na valivé ložiská	74
3.3.13	Ocele na odliatky	75
3.3.14	Oteruvzdorné ocele	76
3.4	Liatiny	77
3.4.1	Biela liatina	77
3.4.2	Grafitické liatiny	78
3.4.2.1	Liatina s lupienkovým grafitom STN EN 1561	78
3.4.2.2	Liatina s guľôčkovým grafitom STN EN 1563	80
3.4.2.3	Liatina s vermikulárnym grafitom	81
3.4.2.4	Liatina s vločkovým grafitom – temperovaná liatina STN EN 1562	81
3.4.3	Tvrdená liatina	82
3.4.4	Legované druhy liatin	83
4	Základy tepelného spracovania ocelí	84
4.1	Fázové premeny pri tepelnom spracovaní	84
4.1.1	Austenitizácia	84
4.1.2	Izotermický rozpad austenitu	85
4.1.3	Anizotermický rozpad austenitu	87
4.1.4	Premeny pri popúšťaní zakalenej ocele	89
4.2	Základné postupy tepelného spracovania	90
4.2.1	Žihanie	91
4.2.1.1	Žihanie bez prekryštalizácie	91
4.2.1.2	Žihanie s prekryštalizáciou	92
4.2.2	Kalenie a popúšťanie	92
4.2.3	Chemicko-tepelné spracovanie	95
4.2.4	Termomechanické spracovanie – TMS	97
5	Zliatiny neželezných kovov a iné technické materiály	98
5.1	Označovanie neželezných kovov a zliatin podľa STN	99

5.2	Hliník a jeho zliatiny.....	100
5.3	Horčík a jeho zliatiny.....	105
5.4	Titán a jeho zliatiny	107
5.5	Meď a jej zliatiny.....	108
5.6	Nikel a jeho zliatiny.....	112
5.7	Kobalt a jeho zliatiny.....	115
5.8	Ostatné neželezné kovy a ich zliatiny.....	116
5.8.1	Ľahkotaviteľné kovy a ich zliatiny	116
5.8.2	Ťažkotaviteľné kovy a ich zliatiny.....	117
5.8.3	Drahé kovy a ich zliatiny	118
6	Plasty, ich vlastnosti a spracovanie.....	120
6.1	Rozdelenie plastov	120
6.2	Štruktúra makromolekulových látok.....	123
6.3	Vlastnosti polymérov	125
6.4	Termoplasty	128
6.5	Reaktoplasty.....	129
6.6	Elastoméry	130
7	Konštrukčná keramika a sklo	131
7.1	Všeobecné poznatky	131
7.2	Druhy konštrukčnej keramiky	134
7.2.1	Oxidová keramika	134
7.2.2	Nitridová keramika	135
7.2.3	Keramika na báze karbidu kremíka	138
7.3	Sklo a porcelán.....	139
8	Progresívne materiály	141
8.1	Spekané materiály.....	141
8.2	Kompozitné materiály.....	145
8.3	Amorfne materiály	149
8.4	Zliatiny s tvarovou pamäťou.....	153
8.5	Nanokryštalické materiály	159
9	Povrch kovových telies	164
9.1	Fyzikálne vlastnosti na povrchu	166
9.2	Geometrické a mechanické vlastnosti povrchu.....	168
9.3	Chemické vlastnosti povrchu	170
10	Korózia kovov.....	173
10.1	Definície a rozdelenie korózie.....	173
10.2	Degradácia kovových materiálov chemickou koróziou	175
10.2.1	Oxidácia kovov a zliatin	175
10.2.2	Dusting corrosion, vodíková korózia, vanádová korózia.....	176
10.2.3	Chemická korózia v kvapalných neelektrolytoch	176
10.3	Degradácia kovových materiálov elektrochemickou koróziou.....	177
10.3.1	Korózne články	179
10.3.2	Bodová a jamková korózia.....	180
10.3.3	Medzikryštalická korózia	181
10.3.4	Extrakčná korózia	182

10.3.5 Štrbinová korózia	183
10.3.6 Atmosferická korózia	183
10.3.7 Pôdna korózia	185
10.3.8 Degradácia kovových materiálov korózne-mechanickým poškodením	185
10.4 Laboratórna diagnostika koróznej degradácie kovových materiálov	187
10.4.1 Prevádzková degradácia kovových materiálov	187
10.4.2 Laboratórne skúšky korózneho poškodenia kovov	188
10.4.3 Metódy hodnotenia korózneho poškodenia kovov	188
10.4.3.1 Zmeny hmotnosti	188
10.4.3.2 Chemická analýza	189
10.4.3.3 Metalografická analýza	189
10.4.3.4 Röntgenografická analýza	191
10.4.3.5 Skúšky mechanických vlastností	191
10.4.3.6 Skúšky korózne - mechanických vlastností	193
10.4.3.7 Elektrochemické metódy	193
11 Predúprava povrchu	196
11.1 Mechanické predúpravy povrchu	201
11.1.1 Predúprava povrchu brúsením	201
11.1.1.1 Technologický postup pri brúsení	201
11.1.1.2 Nástroje na brúsenie	202
11.1.1.3 Spôsoby brúsenia	204
11.1.2 Predúprava mechanickým leštením	205
11.1.3 Predúprava kefovaním	206
11.1.4 Predúprava omieľaním	208
11.1.4.1 Omieľacie telesá	210
11.1.4.2 Nosné telesá	211
11.1.4.3 Roztoky pre omieľanie	212
11.1.5 Predúprava tryskaním - abrazívne čistenie	213
11.1.5.1 Tryskacie prostriedky	213
11.1.5.2 Spôsoby tryskania	219
11.1.5.3 Technologický postup tryskania	222
11.1.5.4 Charakteristika akosti otryskaného povrchu	223
11.1.5.5 Tryskanie nekonvenčnými tryskacími prostriedkami	234
11.1.5.6 Parametre tryskania a ich vplyv na vlastnosti otryskaného povrchu	240
11.2 Chemická predúprava povrchu	244
11.2.1 Odmasťovanie	244
11.2.2 Morenie	251
11.2.3 Chemické a elektrolytické leštenie	253
11.2.4 Dekapovanie	255
11.2.5 Odhrdzovanie	255
12 Povrchová úprava kovov povlakmi	256
12.1 Základné vlastnosti povlakov	256

12.2	Organické povlaky.....	261
12.2.1	Povlaky náterových látok	261
12.2.1.1	Druhy náterov a ich použitie v rôznych prostrediach ..	265
12.2.1.2	Spôsoby nanášania povlakov náterových látok	270
12.2.1.3	Chyby náterov.....	273
12.2.1.4	Dohotovenie a konečná úprava náterovej látky.....	274
12.3	Povlaky z plastických hmôt.....	274
12.3.1	Povlaky práškových náterových hmôt.....	275
12.3.2	Nanášanie práškových náterových hmôt	277
12.4	Povlaky pre dočasnú ochranu	280
12.5	Galvanická povrchová úprava	285
12.5.1	Stavba a príľnavosť kovového povlaku k základnému kovu.....	286
12.5.2	Chemické procesy pri tvorbe galvanických povlakov	286
12.5.3	Elektrochemické procesy pri tvorbe galvanických povlakov	286
12.5.4	Elektrolytické vylučovanie zliatin	290
12.5.5	Príprava kúpeľov pre galvanické pokovovanie	290
12.5.6	Galvanické zinkovanie.....	292
12.5.7	Galvanické cínovanie.....	294
12.5.8	Galvanické kadmiovanie	294
12.5.9	Galvanické medenie.....	295
12.5.10	Galvanické mosadenie	296
12.5.11	Galvanické niklovanie	296
12.5.12	Galvanické chrómovanie	297
12.5.13	Galvanické železnenie	299
12.5.14	Bezprúdové pokovovanie	300
12.5.15	Pokovovanie nevodivých hmôt	302
12.5.16	Zariadenia pre galvanické pokovovanie	303
12.6	Žiarové pokovovanie v roztavených kovoch ponorom	304
12.6.1	Žiarové zinkovanie	304
12.6.2	Žiarové cínovanie	308
12.6.3	Žiarové olovenie	310
12.6.4	Žiarové hliníkovanie.....	311
12.6.5	Difúzne pokovovanie	313
12.6.5.1	Difúzne chrómovanie	313
12.6.5.2	Difúzne zinkovanie	315
12.6.5.3	Difúzne hliníkovanie	315
12.6.5.4	Difúzne kremíkovanie	316
12.7	Povrchové úpravy termickými nástrekmí.....	317
12.7.1	Princíp tvorby žiarových povlakov	317
12.7.2	Vlastnosti žiarovo striekaných povlakov	322
12.7.3	Materiály na vytváranie povlakov žiarovým spôsobom	325
12.7.4	Termické striekanie plameňom	327
12.7.5	Termické striekanie elektrickým oblúkom.....	328
12.7.6	Plazmové žiarové striekanie	329
12.7.7	Detonačné striekanie	331

12.7.8	Vysokorychlostné termické striekanie plameňom – HVOF....	331
12.7.9	Termické striekanie laserom.....	334
12.8	Tenké povlaky.....	335
12.8.1	Procesy fyzikálneho nanášania z pár - PVD povlaky.....	337
12.8.2	Procesy chemického nanášania z pár - CVD povlaky.....	343
12.8.3	Predúprava povrchu pre tenké povlaky.....	345
12.8.4	Vlastnosti tenkých povlakov a ich hodnotenie.....	345
12.9	Smalty.....	350
12.9.1	Druhy smaltových povlakov.....	350
12.9.2	Technologický postup smaltovania.....	351
12.9.3	Vlastnosti smaltových povlakov.....	354
12.9.4	Podkladové materiály pre smaltovanie a požiadavky na ich vlastnosti.....	356
12.10	Konverzné povlaky.....	358
12.10.1	Fosfátovanie.....	358
12.10.2	Chromátovanie.....	362
12.10.3	Eloxované povlaky.....	363
	Literatúra.....	365